Erasmus School of
Health Policy
& Management

Geweld in de zorgrelatie:

Juridische duiding van definitie en reikwijdte

mr. Quirine Amelink & mr. dr. Caressa Bol
amelink@eshpm.eur.nl & bol@eshpm.eur.nl

Erasmus University Rotterdam

© 2025 Erasmus Universiteit Rotterdam, Alle rechten voorbehouden.
Geen tekst en datamining

Geweld in de zorgrelatie

- Definitie: art. 1 van de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen zorg (Wkkgz)

“seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft”

Geweld in de zorgrelatie

- Definitie: art. 1 van de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen zorg (Wkkgz)

"seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft"

Geweld in de zorgrelatie

- Definitie: art. 1 van de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen zorg (Wkkgz)

“seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft”

Geweld in de zorgrelatie

- Definitie: art. 1 van de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen zorg (Wkkgz)

“seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft”

Geweld in de zorgrelatie

- Definitie: art. 1 van de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen zorg (Wkkgz)

“seksueel binnendringen van het lichaam van of seksuele handelingen verrichten met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft”

GEEF ME DIE PIJNSTILLER,
OF IK SLA JULLIE
HET ZIEKENHUIS IN!
AREND VAN DAM

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

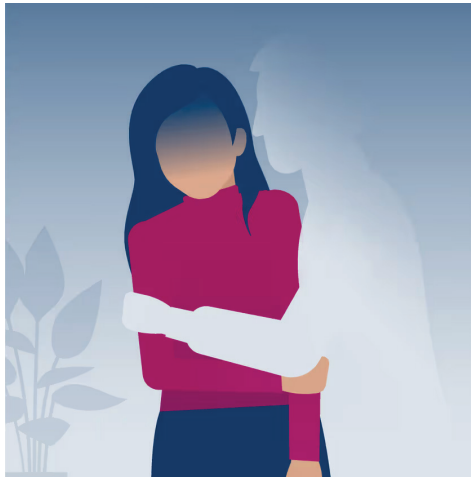

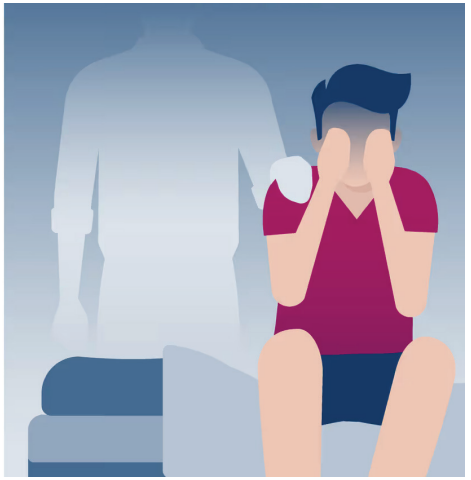

Focus: zorgverlener – patiëntrelatie

Doel melding, onderzoek IGJ

Geweld in de zorgrelatie

Verplichte melding

Artikel 11 Wkkgz: meldplicht IGJ voor zorgaanbieders bij:

- Iedere calamiteit die bij de zorgverlening heeft plaatsgevonden
- Geweld in de zorg relatie
- De opzegging, ontbinding of niet-voortzetting van (arbeids-)overeenkomst van een zorgverlener wegens disfunctioneren

Vergelijkbare bepaling in de Jeugdwet

Cijfers 2025

	2025
Eerstelijnszorg totaal, waarvan	**10**
Alternatieve zorg (eerstelijnszorg)	minder dan 5
Ambulance (eerstelijnszorg)	0
Apotheken (eerstelijnszorg)	0
Cosmetische zorg (eerstelijnszorg)	0
Geboortezorg (eerstelijnszorg)	0
Huisartsenspoedpost (eerstelijnszorg)	0
Huisartsenzorg (eerstelijnszorg)	minder dan 5
Mondzorg (eerstelijnszorg)	minder dan 5
Paramedische zorg (eerstelijnszorg)	10
Sociale geneeskunde (eerstelijnszorg)	0
Geestelijke Gezondheidszorg	100
Gehandicaptenzorg	170
Jeugd	410
Medisch Specialistische Zorg	10
Netwerkzorg & Preventie	minder dan 5
Verpleging & Verzorging	140
Zorg voor Asielzoekers	minder dan 5
Zorg voor Justitiabelen	10
Sectoroverstijgend	0
Totaal	**850**

- Wkkgz: 440 meldingen geweld in de zorgrelatie
- Jeugdwet: 410 meldingen geweld in de zorgrelatie

- 850 meldingen in totaal

Behandeling van meldingen door de IGJ

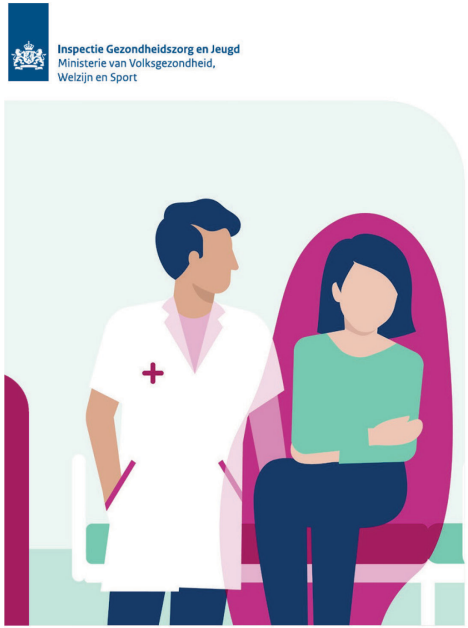

- **Doel:** Vaststellen of sprake is van een situatie die voor de veiligheid van de zorg en/of cliënten een ernstige bedreiging kan betekenen
- Zorgaanbieder doet eerst zelf onderzoek naar de relevante feiten
- IGJ beoordeelt onderzoek, doet soms zelf aanvullend onderzoek en neemt maatregelen indien nodig
- Conclusie: ernstige bedreiging t.a.v. zorgverlener → aantekening door IGJ

Aanbeveling 8 Heroverweeg de regeldichtheid betreffende de meldplichten in het Uitvoeringsbesluit Wkkgz. Geef de IGJ meer ruimte voor variatie bij het afhandelen van meldingen, in relatie tot individuele zorgaanbieders dan wel sectoren.	Deze aanbeveling wordt overgenomen. Bij de meldingen van ontslag bij disfunctioneren en van calamiteiten, wordt meer ruimte voor variatie geboden.
Aanbeveling 9 Overweeg de keuze voor een model waarin zorgaanbieders niet langer individuele meldingen doen, maar halfjaarlijks of jaarlijks. Schrijf voor dat in dergelijke	Aanbeveling wordt niet overgenomen. Het onverwijld moeten melden van calamiteiten, geweld in de zorgrelatie en ontslag wegens disfunctioneren

Consequenties niet of te laat melden

- Onverwijld melden = binnen drie dagen na vaststelling geweld

- Niet melden of later dan drie dagen na vaststelling?

  - Bestuurlijk beboetbaar
    - Eerst schriftelijke waarschuwing
    - Bij herhaalde overtreding boete met normbedrag €16.750

  - Strafbaar feit
    - Overtreding
    - Hechtenis van ten hoogste een jaar of een geldboete van de derde categorie

Achtergrond en reikwijdte

Geweld in de zorgrelatie

Wetsgeschiedenis: Kwaliteitswet zorginstellingen

Kwaliteitswet zorginstellingen (Kzi,) art. 4a

Meldplicht voor:

seksueel misbruik waarbij een patiënt of cliënt dan wel hulpverlener van de instelling is betrokken, uitgezonderd seksueel misbruik van hulpverleners onderling.

→ seksueel misbruik: grensoverschrijdend seksueel gedrag waarbij sprake is van lichamelijk, geestelijk of relationeel overwicht.

→ hulpverlener: iedere medewerker van een instelling.

Wetsgeschiedenis: van Kzi naar Wkkgz

Verruiming meldplicht

Rationale: meldplicht te beperkt → heldere en consistente regeling voor alle vormen van geweld van professionals tegen patiënten en patiënten onderling.

- Van zorginstelling, naar zorginstelling én solist (incl. cosmetische zorg en alternatieve zorg)
- van ‘seksueel misbruik’ naar ‘geweld in de zorgrelatie’

“seksueel binnendringen van het lichaam van of ontucht met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft;”

Wetsgeschiedenis: geweld in de zorgrelatie

→ Alle vormen van geweld, waaronder seksueel geweld waarbij patiënt betrokken is

→ Geweld tussen patiënten onderling bij verblijf dagdeel/etmaal in zorginstelling (patiënt is afhankelijk van zorgaanbieder)

Omvat:

- seksueel contact en ontucht met de patiënt (oud WvSr);
- (overige) geweld zoals mishandeling;
- dwang (door geweld of anderszins (opleggen van beperkingen)) of door bedreiging daarmee om wederrechtelijk iemand te dwingen iets te doen, na te laten of te dulden.

Rationale: geweld in welke vorm past niet in een afhankelijke, onevenwichtige zorgrelatie

Definitie anno 2026: geweld in de zorgrelatie

*“seksueel binnendringen van het lichaam van of **seksuele handelingen verrichten** met een cliënt, alsmede geweld jegens een cliënt, door iemand die in dienst of in opdracht van een instelling of opdrachtnemer van een instelling werkzaam is, dan wel door een andere cliënt met wie de cliënt gedurende het etmaal of een dagdeel in een accommodatie van een instelling verblijft”*

Implicaties reikwijdte?

Bestandsdelen

Seksueel binnendringen

1. geslachtsgemeenschap;
2. een wat betreft de ernst van de inbreuk op de seksuele integriteit daarmee vergelijkbare gedraging;
3. een handeling die in redelijkheid op één lijn kan worden gesteld met de onder 1 of 2 genoemde handelingen

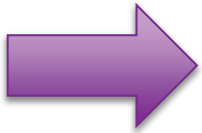

- seksuele penetratie die bestaat uit orale, anale of vaginale penetratie van het lichaam.
- Jurisprudentie: vaginale penetratie met een vinger of met een attribuut en orale penetratie met een geslachtdeel kunnen worden aangemerkt als seksueel binnendringen van het lichaam.

Bestandsdelen

Seksuele handelingen

- **aanraking (seksueel) lichaamsdeel**, bijvoorbeeld een borst of een geslachtsdeel (gekleed of ontkleed)
- dergelijke **aanrakingen van andere lichaamsdelen** die in het **licht van de context** waarin zij plaatsvinden een **seksuele strekking krijgen** (MvT: bijv. bovenbeen tijdens rijles)
- **seksuele penetratie** van het lichaam die bestaat uit orale, vaginale of anale penetratie (met geslachtsdeel, ander lichaamsdeel, voorwerp of met betrokkenheid van een dier)

.

handelingen die **niet primair van seksuele aard** zijn, zoals noodzakelijke medische handelingen.

Casus 1: (heimelijk) filmen van ontklede patiënt

Een 81-jarige cliënte – met vergevorderde dementie – woont en ontvangt (24 uurs-)zorg in een verpleeghuis. Zij wordt begeleid en geholpen bij het douchen door de aldaar werkzame zorgverleners. Een zorgverlener maakt tijdens een dergelijk douchemoment met zijn telefoon filmopnames van de naakte cliënt. De zorgverlener verspreidt de beelden digitaal door ze naar zijn vriendengroep te sturen en ze op internet te plaatsen. Daarbij plaatst hij seksueel getinte opmerkingen over de cliënte.

Casus 1: geweld in de zorgrelatie?

Casus 2: Onnodig inwendig onderzoek

Een 33-jarige patiënte komt nek- en schouderklachten bij een fysiotherapeut. Deze betreffende fysiotherapeut vertelt de patiënte dat hij ook bekkenbodemspecialist is en dat hij denkt dat de patiënte gebaat zou zijn bij een onderzoek naar en behandeling voor bekkenklachten. De patiënte vindt het vreemd, maar vertrouwt op de deskundigheid van de fysiotherapeut en stemt in met een inwendig lichamelijk (vaginaal) onderzoek. Na het onderzoek geeft de fysiotherapeut aan dat hij haar graag verder wil behandelen voor de door hem geconstateerde bekkenklachten. De patiënte zet vraagtekens bij dit behandelplan en gaat voor een second opinion naar een andere fysiotherapeut. Deze fysiotherapeut constateert geen enkele indicatie voor bekkenklachten bij de patiënte.

Casus 2: geweld in de zorgrelatie?

Casus 3: sturen van cq. vragen om naaktfoto’s

Een 50-jarige patiënt heeft sinds anderhalf jaar een nieuwe huisarts. Hij komt met enige regelmaat in de praktijk voor een controle van zijn hoge bloeddruk. Hij heeft een goede klik met de huisarts en tijdens de bezoeken maken ze altijd een gezellig praatje. Na één van deze bezoeken ontvangt de patiënt ‘s avonds een appje van de huisarts. Ze appen wat over en weer, het gesprek wordt steeds flirteriger. Op een zeker moment stuurt de huisarts een foto van zijn geslachtsdeel en vraagt de patiënt eenzelfde soort foto terug te sturen. De patiënt schrikt van de foto en weigert het verzoek. De huisarts bericht hem dat hij teleurgesteld is omdat ze zo’n leuke klik hebben en hij hem altijd zo goed helpt. De patiënt stuurt daarna alsnog een naaktfoto van zichzelf.

Casus 3: geweld in de zorgrelatie?

Reikwijdte

Wat valt er wel onder de definitie?

- Het hebben van geslachtsgemeenschap met een patiënt, ongeacht of dit met of zonder wederzijdse toestemming was.
- Het verrichten van (gewenste of ongewenste) seksuele handelingen met een cliënt: manuele seks, orale seks, zoenen, betasten van borsten, schaamstreek, billen.
- Een vaginaal of rectaal toucher verrichten zonder toestemming van de patiënt en/of die niet medisch noodzakelijk is.

Wat valt er niet onder de definitie?

- Het onnodig laten ontkleden van een patiënt
- Het maken van seksueel getinte opmerkingen
- Het sturen van seksueel grensoverschrijdende of seksueel getinte berichten
- Het sturen van naaktfoto's en het vragen om naaktfoto's
- Exhibitionisme
- Het (heimelijk) filmen van een patiënt die ontkleed is
- Een patiënt aanzetten om seksuele handelingen te verrichten in het bijzijn van de zorgverlener.

Reikwijdte

Wat valt er wel onder de definitie?

- Het hebben van geslachtsgemeenschap met een patiënt, ongeacht of dit met of zonder wederzijdse toestemming was.
- Het verrichten van (gewenste of ongewenste) seksuele handelingen met een cliënt: manuele seks, orale seks, zoenen, betasten van borsten, schaamstreek, billen.
- Een vaginaal of rectaal toucher verrichten zonder toestemming van de patiënt en/of die niet medisch noodzakelijk is.

Wat valt er niet onder de definitie?

- Het onnodig laten ontkleden van een patiënt
- Het maken van seksueel getinte opmerkingen
- Het sturen van seksueel grensoverschrijdende of seksueel getinte berichten
- Het sturen van naaktfoto’s en het vragen om naaktfoto’s
- Exhibitionisme
- Het (heimelijk) filmen van een patiënt die ontkleed is
- Een patiënt aanzetten om seksuele handelingen te verrichten in het bijzijn van de zorgverlener.

Implicaties definitiekwestie

Geweld in de zorgrelatie

Schending tuchtnorm ≠ geweld in de zorgrelatie

Tuchtrechtelijk verwijtbaar (seksueel) grensoverschrijdend is ruimer dan geweld in de zorgrelatie

Tuchtnorm: *“enig handelen of nalaten in strijd met de zorg die die beroepsbeoefenaar in die hoedanigheid behoort te betrachten”* en *“ enig ander […] handelen of nalaten in strijd met hetgeen een behoorlijk beroepsbeoefenaar betaamt”*

Wel tuchtrechtelijk verwijtbaar (in strijd met tuchtnorm cq. beroepsnorm) o.a.:

- Het onnodig laten ontkleden van een patiënt
- Het maken van seksueel getinte opmerkingen
- Het sturen van seksueel grensoverschrijdende of seksueel getinte berichten
- Het sturen van naaktfoto’s en het vragen om naaktfoto’s
- Het (heimelijk) filmen van een patiënt die ontkleed is

Strafbaar feit ≠ geweld in de zorgrelatie

- Niet alle seksueel grensoverschrijdende gedragingen die een verdenking van een strafbaar feit kunnen opleveren, kwalificeren als geweld in de zorgrelatie.

- **Heimelijk filmen van een ontklede patiënt**
  - **139f WvSr:** *Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft degene die, gebruik makende van een technisch hulpmiddel waarvan de aanwezigheid niet op duidelijke wijze kenbaar is gemaakt, opzettelijk en wederrechtelijk van een persoon, aanwezig in een woning of op een andere niet voor het publiek toegankelijke plaats, een afbeelding vervaardigt.*

Strafbaar feit ≠ geweld in de zorgrelatie

- **Heimelijk filmen van een ontklede patiënt**
  - **Art. 254ba WvSr:**

  1) Degene die

  a. opzettelijk en wederrechtelijk van een persoon een visuele weergave van seksuele aard vervaardigt;

  b. de beschikking heeft over een visuele weergave als bedoeld onder a terwijl diegene weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze door of als gevolg van een onder a strafbaar gestelde handeling is verkregen,

  wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie.

Strafbaar feit ≠ geweld in de zorgrelatie

- **Exhibitionisme**
  - **Art. 254b WvSr:** *Degene die opzettelijk in het openbaar of, indien een persoon daarbij zijns ondanks tegenwoordig is, op een niet openbare plaats handelingen die aanstotelijk zijn voor de eerbaarheid verricht, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.*

- **Ongevraagd toesturen naaktfoto**
  - **Art. 151d WvSr:**

  1) Degene die weet of ernstige reden heeft om te vermoeden dat een visuele weergave (...) of een voorwerp aanstotelijk voor de eerbaarheid is en die visuele weergave of dat voorwerp:
  (...)
  b. aan iemand, anders dan op verzoek van diegene, toezendt,
  wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie.

Toekomstperspectief

Geweld in de zorgrelatie

Hoe verder? Twee routes

Behouden (enge) reikwijdte

- Beperkte reikwijdte
- Melden juridisch niet (altijd) afdwingbaar
- Onzekerheid wat er wel en niet onder valt.
  - Begrip ‘seksuele handeling’, is niet heel vast omlijnd
  - Onduidelijkheid reikwijdte meldplicht = problematisch voor zorgaanbieders

Verruimen reikwijdte

- Ruimere reikwijdte
- Vraagt om een andere definitie
- Aparte categorie voor seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- Wat moet er dan onder vallen?
- Moet alles gemeld worden bij IGJ?

Hervorming noodzakelijk?

- Huidige definitie sluit onvoldoende aan bij maatschappelijke tendens en digitalisering
- Doel regime wettelijke meldplicht
- Verantwoordelijkheid IGJ vs. zorgaanbieder?
- Impact vertrouwen samenleving in zorg

Dank voor uw aandacht!

- Vragen?
- Perspectieven?

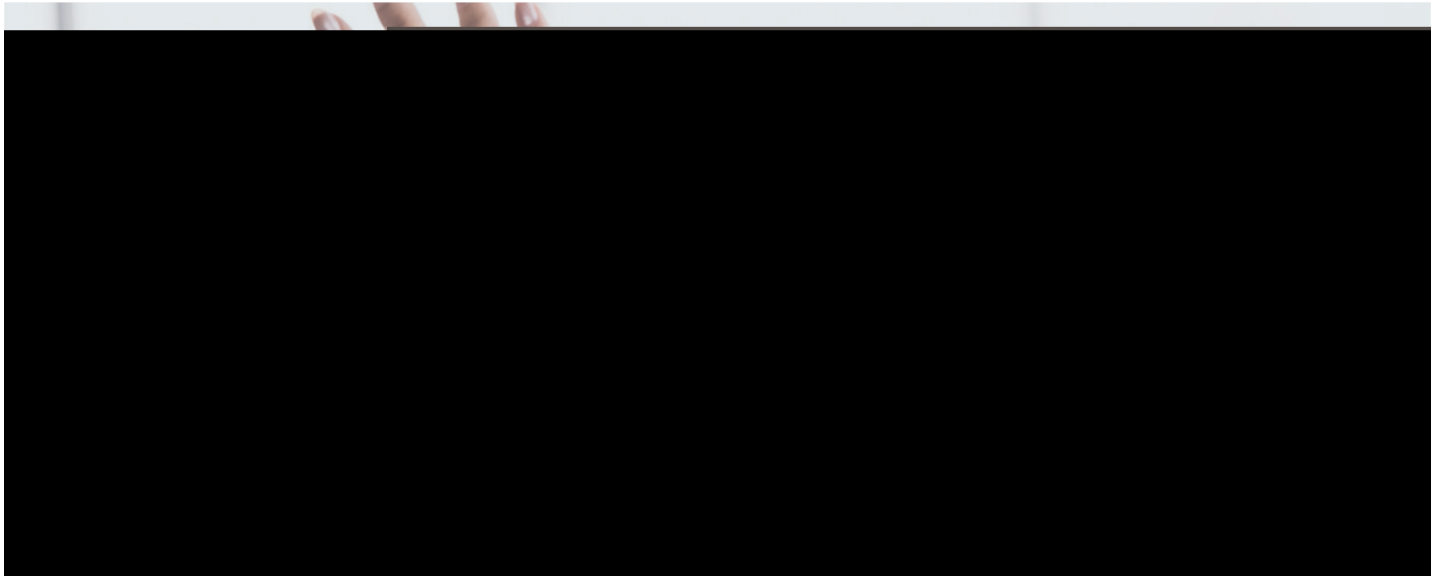

Erasmus School of
Health Policy
& Management